

Josep Baquer, sj.

**ACOMPANYAR,
SERVEI D'ESGLÉSIA (1)**

ACOMPANYAR, SERVEI D'ESGLÉSIA (I)

Josep Baquer, s.j.

1. ACOMPANYAR PERSONES	3
1. Algunes consideracions prèvies	3
2. L'acompanyament personal com a temps de gràcia (<i>Kairós</i>)	5
3. Possibles situacions del qui és acompanyat	7
4. El qui acompanya persones situades	8
5. Referència als Exercicis ignasians	10
2. ACOMPANYAR GRUPS I COMUNITATS	13
1. Dimensió comunitària de la recerca	13
2. Cercar i trobar la voluntat de Déu en comunitat	15
3. EL DISCERNIMENT DE LES MEDIACIONS I LES SEVES DIFICULTATS	27
1. Les mediacions	27
2. Vivència teològica	30
3. Acompanyar en l'elecció de mediacions	31
NOTES	37

Aquest quadern és fruit de la meua tasca com a professor al Postgrau d'Acompanyament Espiritual (PAE) que coorganitzen EIDES - Cristianisme i Justícia i la Fundació Vidal i Barraquer. Durant els cursos 2005-2010 vaig anar enriquint els meus apunts que ara presento en dues parts: la primera, que es publica en aquest quadern, i una altra que es publicarà properament.

Josep Baquer, s.j. és llicenciat en Teologia i Arquitecte Tècnic. Assistent eclesiàstic de CVX-Sagrada Família i professor del postgrau d'acompanyament espiritual de la Fundació Vidal i Barraquer.

Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA • Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona • Tel: 93 317 23 38 • Fax: 93 317 10 94 • info@fespinal.com • Imprimeix: Edicions Rondas S.L. • ISSN: en tràmit • ISBN: 84-9730-279-6 • Depòsit Legal: B-37.737-2011 • Novembre 2011

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les vostres dades estan registrades a un fitxer de nom BDGA-CIJ, titularitat de la Fundació Lluís Espinal. Només es fan servir per a la gestió del servei que us proporcionem i per mantenir-vos informat de les nostres activitats. Podeu exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigint-vos per escrit a Barcelona, c/ Roger de Llúria 13.

1. ACOMPANYAR PERSONES

Diuen que la vida humana és essencialment solitud, i que aquesta solitud esdevé més o menys plena segons com s'hagi trobat d'acompanyada, segons com hagi estat la qualitat de la companyia. Diuen també que el pitjor acompanyament, deixant a banda els acompanyaments directament destructius, és la massificació.

1. ALGUNES CONSIDERACIONS PRÈVIES

1.1. Solitud acompanyada

Ni que sembli un contrasentit, hauríem de dir que l'èxit de la vida rau en això: en el fet de viure plenament i amb qualitat la solitud. No hi hauria experiència creadora sense solitud, i la capacitat de ser “creador” és el que fa la persona com a tal i li dóna tot el seu pes específic. Així ho vol explicar el redactor Sacerdotal (P), en la primera plana de la Bíblia, el llibre del Gènesi, quan deixa obert el setè dia a la mà de l'home fet a imatge de Déu, home i dona, per cert!

Ja es presenta, doncs, la solitud acompanyada com a nucli de la creació. Sembla, per tant, que el secret per a viure la vida plenament està en l'encert a l'hora de trobar les persones que ens han de fer costat, i aquelles a qui hom ha de fer costat, mentre fem camí en “solitari”.

La qualitat de la vida interior es passa en la soledat, però és impensable sense el fet de la trobada, de la relació. La solitud que no troba companyia, la solitud que no és capaç d'acompanyar,

només duu a la buidor i a l'absurd. Probablement, el fracàs de tantes vides neix de la manca d'acompanyament: la solitud *totalment sola*, una solitud buida. Això a primer cop d'ull pot semblar una *contradictio in terminis*, però de fet no ho és. Tots sabem i coneixem prou bé de què estem parlant. Tots sabem i coneixem molts “fracassats”, i sabem que el fracàs rau en la manca d'encert (o la inexistència) d'acompanyants adequats en cada moment o situació vital: parlem del matrimoni, dels religiosos, dels solters, dels ancians, dels malalts... situacions que esdevenen positives o negatives segons l'encert en l'acompanyament. Que diferent que és la situació d'un ancià, amb totes les seves limitacions (que pertanyen a la seva solitud radical indefugible), si és acollit i estimat, o si és rebutjat i deixat de la mà de Déu pels qui l'haurien d'estimar i acompanyar! O la d'un malalt, ni que sigui terminal, o la d'un adolescent quan experimenta tantes incerteses i inseguretats, o la de qui sigui!

L'acompanyament personal, tal com ens el plantejem en aquest quadern, s'inscriu en aquest context. Acompanyament espiritual, en diem; abans en deien direcció espiritual. Parlem, doncs, d'una trobada entre dues solituds, que no renunciem de cap manera a la pròpia soledat, ni en volen fugir, sinó que la volen plenificar per tal d'enriquir de sentit el viure, per a esdevenir “creadors” a imatge de Déu. Hom esdevé creador només des de la riquesa interior gestada en la solitud de qualitat. Un és acompanyat i l'altre acompanya, però, en realitat, són dues funcions que s'im-

pliquen mútuament. Sense l'una no hi ha l'altra.

1.2. La persona situada

L'acompanyament espiritual té com a punt de partença la trobada de dues persones situades i condicionades per un munt de coses i d'històries. Mai no es comença de zero. Condicionaments de formació i d'estudis, de família humana i/o religiosa i eclesial, de relacions personals, de professió, de condicionaments socials i polítics..., de tantes facetes de la vida.

Aquest context vital pot ser percebut de moltes maneres per aquells qui es troben: percepcions positives i percepcions negatives. Aquí els psicòlegs hi tenen molt a dir i molt a estudiar. En tot cas, però, abans que la sensació subjectiva de cadascun dels qui es troben en l'acompanyament pugui veure's afectada per primeres impressions de signe positiu o negatiu, caldria entendre “cordialment” que tot allò que sap, que sent, que recorda, la persona que és acompanyada (o la que acompanya), no és en principi ni positiu ni negatiu, sinó que és el bagatge que hom duu a la pròpia motxilla per a fer camí. Ara bé, és evident que aquesta càrrega condiciona el qui l'ha de tragar amunt i avall. I d'això cal ser-ne conscients amb lucidesa. Però, com passa en fer muntanya, la motxilla és imprescindible, ni que de vegades el pes se'ns faci feixuc. El bon muntanyenc sap què hi duu a dins, i per què ho duu. Poques ascensions faria si rebutgés ja de sortida el fet mateix d'haver de carregar el farcell a l'esquena.

1.3. Realitat epifànica

La trobada de dues persones cristianes, que volen seguir més de prop Jesús el Senyor (que per això es deuen trobar!) saben (creuen! –ai la fe, que n’és de fosca de vegades...!) que el lloc de la manifestació del Fill de Déu va ser la realitat concreta d’un petit país, i d’un poble de petits i pobres, sotmès al poder de l’imperi de torn. Una manifestació que va ser preparada llargament des de molt abans. Una història imprescindible. I quina història! Tan plena de fracassos, de violència i malentesos, de misèries humanes..., però també de profunda humanitat manifestada en tanta gent de fe, els uns amb noms coneguts, i la majoria gent “petita” i sense nom.

Des del punt de vista creient, la història és el lloc concret de manifestació

de Déu mateix. La història és un lloc epifànic imprescindible. La història és el lloc (teològic) on es palesa la trobada de Déu i la humanitat, la situació en la qual Déu es deixa trobar, el context en el qual es fa realitat el Déu que acompanya la humanitat. Aquest acompanyament esdevé evidentment, el referent per a tot acompanyament humà i espiritual. Ara bé, el que caracteritza la qualitat de l’acompanyament de Déu mateix és la “compassió”: Déu que es fa càrrec de la condició i situació humanes, Déu que la sent com a pròpia, Déu que, en definitiva, la fa seva, però no per enfonsar-s’hi, sinó per transformar-la: per passar de mort a vida. La història esdevé als ulls de la fe (que no oblidem que és essencialment “nit fosca”) realitat epifànica i pasqual, perquè el Déu de Jesús, en qui creiem, és així...!

2. L'ACOMPANYAMENT PERSONAL COM A TEMPS DE GRÀCIA (KAIROS)

2.1. Dimensió creadora

Entenem, doncs, que el fet de la trobada esdevé un temps de gràcia, *Kairós* en el grec del Nou Testament. Un temps de creació, un temps de creixement, un temps per a la vida. És un trobament ocasional, acotat en el temps. No és per a tota la vida i, això no obstant, si és autèntic trobament, deixa un pòsit que roman tota la vida. Perquè la trobada, quan és profundament humana (i divi-

na!), té una certa dimensió d’eternitat, ni que físicament s’hagi establert en un segment del temps de la història d’unes persones. Tot el que és profundament humà té la densitat d’allò que és definitiu. Temps de gràcia, perquè és ocasió manifesta de l’acció de Déu, de l’Esperit. Parlo, evidentment, des de la meua fe cristiana, però sense necessitat de referència explícita al fet creient podríem dir que tot acompanyament espiritual,

en principi, és gràcia, és *Kairós*. Els cristians no en tenim l'exclusiva, certament: hi ha tota una tradició present en les diverses religions.

Com dèiem més amunt, la trobada permet esdevenir imatge de Déu més plenament. L'acompanyament com a trobada de dues solituds "qualificades", és lloc per a la generació de vida, de nova vida, lloc on l'Esperit creador cova humanitat plena. I és aquesta dimensió creadora i generadora de vida la que ens fa ser imatge de l'únic creador: Déu.

2.2. Reconciliació amb la història

L'acompanyament és un temps de gràcia perquè esdevé ocasió de reconciliació amb la pròpia història. Ben sovint l'inici d'un trobament, sigui "espiritual" (acompanyament) o amb caràcter terapèutic, està marcat per l'esquinçament interior. Passa una mica com el qui va al metge perquè se sent malament amb el seu cos i amb ell mateix. És clar que sense reconciliació no hi ha possibilitat d'anar endavant vitalment, creant nova vida. Si la "motxilla" és només un llast feixuc i molest, l'ascensió al cim esdevé una mena de tortura: hom no pot fruit del paisatge, ni de la companyonia, ni de la natura, ni de res. Només nota el pes feixuc de la motxilla. Des del punt de vista psicològic (que de fet no es pot separar de l'espiritual) es fa necessària una reconciliació que possibiliti anar endavant creant nova vida.

Des d'un punt de vista "creient" voldria apuntar un referent clau: la mirada de Déu. Si la persona no va més

enllà de recordar, veure i contemplar allò que passa o ha passat amb la pròpia mirada, està condemnada al fracàs. La nostra mirada acostuma a ser tendenciosament negativa. Encara recordo amb esglai aquella pedagogia de la qual vam ser objecte quan érem petits, basada en un mal entès "temor de Déu", quan ens parlaven de la pràctica de l'examen de consciència com un recompte d'aquells pecats que provocaven la ira de Déu. Eren els nostres pecats, vistos amb la nostra mirada, enrarida encara més pels condicionants pedagògics de l'època. Una mirada que, com més es fixava, més ens enfonsava en l'abisme de la impotència humana. Suposo que això va marcar tota una generació educada no en un temor de Déu, sinó en un rebuig de Déu. No voldria ser injust, perquè sortosament hi va haver molts bon pedagogs que ens van apropar al Déu de Jesús, al Pare compassiu.

Doncs bé, penso que l'encert de l'acompanyament es troba precisament en això: disposar la persona a un canvi de mirada. Disposar la persona a rebre el do de Déu més preuat que és poder mirar amb els seus ulls. Veure la realitat interior i exterior, veure la història i el present, amb la tendresa lúcida de la mirada de Déu. I dic disposar-se a "rebre el do" perquè es tracta de pura "gràcia": quelcom, per tant, que ens cal, però que no està d'entrada al nostre abast i que només Déu mateix ens pot concedir. Ací ens immergim en una altra cultura i una altra pedagogia: la que ens endinsa en la possibilitat d'adquirir una sensibilitat (espiritual i humana) que ens permeti de copsar la "mateixa" realitat d'una manera nova. El creient

només podrà reconciliar-se a fons amb la seva història en la mesura que vagi desitjant i acollint aquest do de Déu. Aquí hauriem de dir una cosa òbvia: parlar de do de Déu és parlar de gratuïtat. Des d'aquest referent s'obren camins pregons a l'oració com a realitat que situa adequadament la persona pel

que fa a la seva relació amb Déu, que és relació de gratuïtat. S'entén que un do com aquest de poder veure les coses amb la mirada de Déu s'ha de desitjar, s'ha de demanar i hom s'ha de disposar per a rebre'l. Tota una pedagogia que haurà de fer-se present en l'acompanyament espiritual.

3. POSSIBLES SITUACIONS DEL QUI ÉS ACOMPANYAT

Considero, aquí, com a persona acompanyada una persona creient cristiana. És veritat que molt sovint ens trobem també amb persones que es diuen no creients, però que per diverses raons s'acosten perquè necessiten obrir-se, explicar les seves inquietuds sobre la vida, etc., i perquè tenen, potser, la intuïció que et poden fer confiança. Deixo, però, de banda ara aquestes situacions. La persona explícitament creient i "confessional" que cerca acompanyament, és, com tota persona, un subjecte "situat" i "condicionat".

Selecciono tres possibles situacions d'aquestes persones. N'hi ha d'altres, ben segur, però m'interessen especialment aquestes que, des de la meua experiència, són les més freqüents, tot enumerant de forma resumida els elements bàsics que defineixen cada situació. Proposo, doncs unes situacions "aparents" en el sentit etimològic de "tal com se'ns manifesten", "tal com se'ns presenten". Com tota separació,

és teòrica, però ens pot ajudar a posar-ho en clar. La vida, gràcies a Déu, és molt més rica i complexa.

3.1. Aparentment negatives

- Esquinçament interior/exterior degut a causes explícites i molt sovint implícites, que de moment no apareixen, però que hi són.
- Sentiment de culpabilitat (que de vegades no és res més que un cert complex que enrareix l'esperit: no oblidem que encara hi ha persones molt escrupoloses).
- Patologies pròpies de l'estrès ambiental i també de l'estrès apostòlic, quan la necessitat imperiosa de "produir" ha creat addicció.
- Decepció personal per raons institucionals "exterior" a la persona (moltes vegades gent decebuda de l'Església institució a qualsevol nivell).

- Cansament vital (i espiritual) i sensació de buidor i de fracàs humà.
- Vida familiar (humanoreligiosa) en crisi.

Aquestes persones en el fons tenen un gran desig de trobar la pau: necessiten reconciliació interna i externa; necessiten alè vital; necessiten, com Nicodem, “tornar a néixer”.

3.2. Aparentment positives

- Sentiment de pau i d'equilibri “ecològic” en el seu fer i en el seu ser.
- Vida plena i realitzada, a través de les ocupacions i responsabilitats comunitàries, eclesials, professionals o de formació i estudis.
- Vida familiar “arreglada”.

Aquestes persones, ni que no ho verbalitzin, acostumen a viure mogudes per un desig de créixer (en el Senyor), i per això cerquen l'acompanyament.

3.3. Ocasionals

Deixant de banda aquelles persones que han decidit de fer Exercicis Espirituals i que, per tant, ja saben que seran acompanyades, i d'una manera determinada d'acord amb el “mètode” dels EE, em refereixo a les persones que cerquen acompanyament personal en el seu viure normal, fora de la dinàmica d'EE.

- En situació de prendre decisions importants a la vida i amb vista a endegar processos d'elecció.
- Religiosos en etapes de formació.
- Parelles en etapes prèvies al matrimoni.
- Matrimonis en determinades fases de la seva vida de parella.

Persones que normalment el que cerquen és trobar la voluntat de Déu i desitgen el *magis*: allò que més els orienti a respondre al desig del Senyor pel que fa a la seva vida.

4. EL QUI ACOMPANYA PERSONES SITUADES

4.1. Disposició inicial

El qui acompanya, ja des del primer moment en què s'estableix la relació amb la persona concreta, ha de ser conscient, i no tan sols donar per descomptat, que la persona està “situada” i “condicionada” per un cúmul de cir-

cumstàncies, i en aquest sentit haurà de mostrar-se decidit i il·lusionat a acollir algú que cerca espais de llibertat interior. Però, sobretot, ha de viure la certaesa que s'inicia un temps de gràcia, de *kairós*. S'inicia un temps “favorable”, perquè, i ací és veritat allò de l'Evan-

geli: quan es troben dues persones en nom del Senyor, ell s'hi fa present.

D'altra banda, haurà de considerar que no hi ha circumstàncies ideals, que la situació única ideal és el punt del qual parteixen: aquella realitat que tots dos aniran coneixent cada cop més. En aquest sentit qui acompanya haurà de tenir molt present que, tot i no coincidir o estar d'acord amb els sentiments de qui se li acosta, ha d'acollir-ho perquè és el bagatge de la persona que té al davant. S'hauria d'evitar ja des del primer moment qualsevol judici ètic. Altra cosa és que determinats temes o situacions, la persona que se'ns acosti, els visqui com a autèntics drames personals (que potser objectivament ho són) o com a èxits molt positius (que potser també ho són). La "primera matèria", però, és la que hi ha, i és aquesta la que esdevindrà el lloc privilegiat de trobada i d'acollida de tot l'amor i fidelitat del Senyor.

Cal esperar que tot plegat anirà evolucionant des d'aquest punt de partida. En tot cas, qualsevol procés personal "positiu" (l'esperança de tot acompanyament és que el procés sigui positiu) esdevé sempre conversió d'un mateix envers els qui ens envolten i en definitiva, envers el Senyor.

Finalment, el qui acompanya ha de tenir un gran desig d'esdevenir "sagrament" eficaç de la presència de Déu-Compassió, de Déu-Pare-Mare. En aquest sentit, haurà de prendre consciència que és només un instrument per a una tasca molt delicada no amb vista al propi servei o benefici, sinó per causa d'aquell qui ens ha cridat a repartir el pa que ell ens dona per a repartir i que no

és nostre (Mt 15,35). És com el cirurgià que té a les mans una vida que no és seva i que ell mira de millorar o de salvar. Cal pensar que moltes vegades la malaltia radical de molts dels qui se'ns acosten perquè els acompanyem, és que tenen una imatge de Déu molt deformada i molt allunyada de la que ens va mostrar el mateix Jesús del seu Pare.

4.2. Manera de fer

Només unes pistes per al camí que poden ajudar, sent, però, molt conscient de la dita castellana que diu que *«cada maestrillo tiene su librillo»*.

Ja des de l'inici de la relació d'acompanyament, la persona acompanyada hauria de ser objecte preferent de la pregària d'aquell qui l'acompanya. Si, com dèiem, ell només és un instrument i un sagrament en mans de Déu, haurà d'estar molt ben comunicat amb el Senyor per raó d'aquella persona que se li acosta cercant la pau, cercant camins de creixement, cercant la reconciliació interior o cercant de trobar Déu, de qui potser té una imatge molt malmesa. Només el Senyor és el mestre i el guia.

– Emprar una pedagogia de caire maièutic. Com Sòcrates, l'acompanyant hauria d'estar convençut que la veritat ja fa niu al cor del deixeble i que només cal deixar-la surar, però que ha de ser el deixeble qui faci el procés: res no es pot imposar des de fora. Deixar, per tant, que el *nous* d'aquell que vol ser acompanyat vagi fent el seu procés, convençuts, amb Agustí, que en l'íntim més ín-

tim d'un mateix hi ha Déu. La tasca de qui acompanya ha d'ajudar només a anar desemmascarant falses imatges i tota mena d'impediments que dificultin l'eclosió de Déu mateix cap enfora.

– No esdevenir mai jutge ni de la persona acompanyada ni d'allò que ell percep com a seu, sigui aparentment bo o aparentment dolent. El qui acompanya ni té ni és la veritat, ni ningú l'ha fet jutge d'un germà ni dels seus actes. La qual cosa no vol dir negar aquella saviesa que va en contra de tota ingenuïtat. Una saviesa que haurà d'il·luminar precisament el camí de qui és acompanyat, però mai des del judici.

– Fer feina, bàsicament “d'escoltador” sense estar condicionat per aquell “i ara què li diré” o “què li hauré d'aconsellar”. En principi, l'actitud hauria de ser la de qui no ha de dir res, sinó només escoltar. La trobada d'ambdós és fer present el misteri de l'un i el misteri de l'altre, i el misteri de l'altre mai no es pot manipular, només es pot interioritzar, fet que genera processos de

conversió mútua. Només quan hom s'ha deixat afectar pel misteri de l'altre, des de la saviesa del cor li podrà dir una paraula no destructora sinó constructora. I només així la paraula pot ser acollida i rebuda. Parlar d'acompanyament és, en definitiva, parlar de conversió, però conversió de qui acompanya i de qui és acompanyat: només la conversió genera trobada i paraula “creadora”, com dèiem en començar.

En aquest sentit cal tenir molt present que tot allò que és essencial i vital per a la persona és sempre aparentment inútil en el sentit que no va per camins del déu-productivitat o del déu-èxit. L'amor en aquest sentit és “inútil”, i també la solidaritat, l'estètica i l'art (l'autèntic, no el de mercat). La trobada d'acompanyament espiritual no va tampoc per camins de productivitat. Tant és així que els resultats aparents no en són la causa ni el motiu. Només Déu mateix és qui té accés al cor de la persona i qui pot redreçar tot el que calgui. Per això podem dir que l'acompanyament espiritual té tota la utilitat d'allò que és inútil.

5. REFERÈNCIA ALS EXERCICIS IGNASIANES

Tenint en compte aquests tres models, a l'hora de la pràctica ens pot ajudar no oblidar alguns aspectes prou coneguts dels Exercicis que proposa sant Ignasi.

5.1. Situació aparentment negativa

Pot ajudar considerar el conjunt de les Regles de discerniment de la Primera

Setmana, i això sense necessitat de fer-ne esment explícit a l'acompanyat. Aquestes regles expliquen les temptacions "típiques" de la persona que es troba en aquest moment i els consells adequats per a superar-les. No oblidem que la malícia del "mal esperit" fa tot el possible perquè l'exercitant "plegui" i ho deixi córrer. Són unes temptacions que pretenen frenar qualsevol procés de creixement. Cal considerar que el fet mateix de ser temptat no és pas negatiu, sinó al contrari: és senyal que la persona està fent de debò el procés. D'altra manera, el "mal esperit" no es prendria la molèstia de "temptar".

5.2. Situació aparentment positiva

És molt més delicada, perquè qui està en aquest procés ja està decidit d'anar endavant, com li passa al qui està en Segona Setmana. Per això caldria tenir present les Regles de discerniment de Segona Setmana. El temptador canvia de tàctica: ara ja no perd el temps mirant d'interrompre el procés o de frenar la marxa. Dificilment ho aconseguiria. Ara el que cerca és desviar a poc a poc el camí per fer anar l'exercitant allà on ell, el temptador, voldria: a no cercar i trobar la voluntat i el desig de Déu.

Són les temptacions a base de falses consolacions, tendents a fomentar especialment els autoenganys de qui fa camí.

5.3. Situacions ocasionals

Aquestes situacions poden ser molt variades, però en tot cas totes acostumen a anar per camins d'elecció o de confirmació de l'elecció o del camí endegat. En aquest sentit, caldrà fer camí de Segona i sobretot de Tercera i Quarta setmanes, acompanyant el Senyor que fa camí tocant molt de peus a terra cap a Jerusalem. Un temps, per tant, de confirmació tenint com a referència la totalitat del misteri pasqual que és Creu, Resurrecció i do de l'Esperit. S'haurà d'ajudar, doncs, la persona acompanyada a aprofundir en el coneixement de la realitat pròpia i de l'entorn perquè pugui viure desperta (sense ingenuïtat) el camí escollit. És a dir, perquè pugui assumir d'una forma adulta tots els aspectes, tant els aparentment positius com els aparentment negatius. És a dir, l'acompanyament seguirà una lenta pedagogia orientada a endreçar, alleujar si cal i optimitzar la pròpia motxilla fins a dur-la amb afecte amunt, amunt fins al cim!

2. ACOMPANYAR GRUPS I COMUNITATS

Proposo com a punt de partida quatre idees que tots coneixem i vivim abundantment, però que potser convé formular per a emmarcar millor el desenvolupament ulterior del tema. Estalvio citacions bíbliques per no farcir massa el contingut de l'exposició.

1. DIMENSIÓ COMUNITARIA DE LA RECERCA

1.1. Seguiment del Crist com a vocació (*vocare*) i convocatòria (*cum-vocare*)

En els Evangelis, sobretot en els primers capítols, hi trobem molts relats en els quals Jesús crida persones concretes i les convida al seguiment més radical. El context de la crida és, però, normalment comunitari. Fins i tot, diuen “t’hem trobat”. Si ens hi fixem una mica, ens adonarem que Jesús no sols crida personalment, sinó que invita a participar molt de prop en la comunitat de deixebles. És el primer que fa en iniciar la vida pública: convocar una comunitat de deixebles entorn seu.

Així, doncs, podríem afirmar, sense aturar-nos gaire en el tema, que el Senyor no solament crida (*vocat*) sinó que convoca (*cum-vocat*): aplega unes persones que han estat cridades pel seu nom per a ser enviades a predicar. Des del primer moment, doncs, queda clar el paradigma del seguiment cristià: seguir el Senyor té una dimensió personal i, alhora, comunitària. Aquesta dimensió s’il·lumina i pren cos a partir de l'experiència pasqual. Tots els seguidors de Jesús són cridats personalment i s'incorporen a la comunitat vinculada íntimament amb el Crist: seran els batejats en Crist, cridats a participar en la mort i

resurrecció del Senyor, cridats a ser testimonis del Ressuscitat.

1.2. Església (cristiana) cos-del-Crist articulat en grups que el fan present i actual

Així, les primeres comunitats de tradició paulina entenen l'Església (*ecclesia*) com el Cos del Crist, sacrament de la seva presència salvadora enmig del món. La dimensió comunitària esdevé essencial al fet cristià, perquè ella mateixa significa, manifesta i realitza el misteri pasqual enmig del món i de la història. Ara bé, aquest Cos del Crist es fa present en cada església i en cada comunitat particular i local que viu en comunió amb la totalitat de l'Església. Deixo de banda ara totes les patologies acumulades al llarg de la història que ens han dut a dividir aquest sacrament de salvació universal que hauria de ser l'Església.

1.3. L'Esperit com a do i com a tasca: recerca i trobada tot fent camí

La comunitat cristiana ho és en la mesura que està vinculada íntimament al Crist, com ho estan el cep i les sarments, i és aquesta unió amb el Crist la que és fruit de l'acció de l'Esperit. És ell qui ens fa adreçar-nos al Pare i dir-li “*Abba*”: és la pregària del Fill que es comunica amb el Pare al si de la Trinitat. Aquí pren tota la força la pregària que va ensenyar Jesús a la comunitat dels deixebles quan li van demanar que els ensenyés a pregar, i el Senyor els va ensenyar la pregària de les “set peticions”,

una pregària adreçada al “Pare nostre” (no al Pare meu). Des d'aleshores els seguidors de Jesús, amb ell mateix, s'adreçen al Pare amb l'impuls de l'Esperit, i s'hi adrecen com a “cos-del-Crist”, com a comunitat, com a església, ni que la pregària brolli dels llavis i del cor d'una sola persona en la seva pregària íntima. Potser quan preguem és quan experimentem més el do de l'Esperit en el mateix desig de comunió i comunicació amb el Senyor adreçant-nos al nostre Pare.

Una de les set peticions que s'expressen en la pregària del Fill, la tercera, és aquell “faci's la vostra voluntat” com a conseqüència de l'anterior, “vingui a nosaltres el vostre Regne”. Va ser el nucli de la pregària de Jesús al llarg de la seva vida, i és el nucli de la pregària de l'Església mentre fa camí: faci's la vostra voluntat “en nosaltres” perquè “vingui el vostre Regne”. En realitat és una sola petició que té el Regne com a objectiu i la implicació total del Fill en aquesta voluntat del Pare. És l'Esperit qui inspira aquesta pregària, és l'Esperit qui alimenta el desig de copsar quina és la voluntat de Déu, i és l'Esperit qui impulsa a fer aquesta voluntat. Acollir això és el gran do de l'Esperit a l'Església. I com passa en tot do autèntic, fer la voluntat de Déu esdevé una tasca per a aquell qui ho demana: la tasca de buscar-la, la tasca d'acollir-la i la tasca de realitzar-la.

1.4. L'Esperit com a “certesa” però no com a “evidència”

La comunitat viu, per la fe, la certesa de la presència activa de l'Esperit en ella. I sap que és aquest Esperit qui l'impul-

sa a cercar i trobar la voluntat del Pare. En té la certesa, però no l'evidència. La comunitat viu sempre, com va viure el mateix Jesús, el risc de la fe. I, per tant, ha d'assumir que buscar i trobar la voluntat de Déu no és un camí d'evidències, sinó un camí de fe. L'Església, com el mateix Jesús, sap que, com diu la cançó que glossa uns versos de sant Joan de la Creu, «*de noche iremos, de noche, que para encontrar la fuente, sólo la sed nos alumbrá*». Aquesta set és l'acció de l'Esperit.

En aquest context s'inscriu la necessitat que té el Cos-del-Crist de viure sempre la provisionalitat que comporta el camí de la fe. Un camí de recerca constant que cada seguidor del Crist haurà de fer tenint com a referent la comunitat eclesial, i que la mateixa comunitat haurà de dur a terme tenint com a referent l'acció de l'Esperit que es manifesta en la història, i en el mateix camí.

1.5. Recerca de la voluntat de Déu

Aquesta dinàmica de recerca constant de la voluntat de Déu té uns moments

més forts i intensos en la vida de la comunitat. Però aquests moments d'un grau més alt de sacramentalitat poden ser possibles perquè la dinàmica habitual de l'Església, de la comunitat, del grup eclesial és la que alimenta la pregària del Fill: faci's la vostra voluntat.

Podríem dir, emprant terminologia informàtica, que en aquest "programa" vers el Regne, fent camí amb el Fill, hi ha un "bucle": en la mesura que la comunitat viu vinculada al Crist, experimenta el desig de cercar i trobar la voluntat de Déu; i, en la mesura que s'hi posa, a cercar-la, experimenta la vida de l'Esperit, i se sent créixer com a Església. Dit d'una altra manera: la recerca eficaç de la voluntat de Déu en comunitat genera comunió, i en la mesura que creix la comunió, s'experimenta el desig de cercar i de trobar encara més la voluntat de Déu. El Cos-del-Crist experimenta, doncs, una espiral de creixement cap a la plenitud de la Pasqua.

La recerca de la voluntat de Déu en comunitat, en església, no és res accidental en la vida de l'Església, sinó que n'esdevé element constitutiu.¹

2. CERCAR I TROBAR LA VOLUNTAT DE DÉU EN COMUNITAT

2.1. El subjecte

2.1.1. Tipologia

El subjecte de la recerca de la voluntat de Déu és genèricament el conjunt de

l'Església, organitzada en diferents nivells: Església universal, esglésies i confessions, esglésies i comunitats locals, comunitats religioses, comunitats de laics, comunitats parroquials, equips

de govern, equips apostòlics i un llarg etcètera. Totes aquestes realitats eclesials configuren la totalitat del Cos del Crist que encara ara va creixent i resuscitant en la història. Totes aquestes “concrecions” viuen la dinàmica de l’Esperit: la dinàmica de la recerca del Regne.

Com que la realitat és molt diversa, és impossible de parlar de totes elles d’una manera específica. Però sí que podem parlar-ne “en general”, sabent que les generalitzacions són sempre poc precises.

2.1.2. *Condicionaments*

Si em permeteu, introduiré un “concepte ignasià” que ens pot ajudar. Quan Ignasi planteja la possibilitat que una persona pugui fer els Exercicis, diu que cal que tingui *subiecto*. *Subiecto* és aquell conjunt de qualitats i condicions que permeten a una persona d’introduir-se en un determinat procés del qual es pot esperar un fruit adequat i proporcionat. No hi ha una relació automàtica entre *subiecto* i fruit esperat. Però sí que hi ha una causa i una raó per a l’esperança d’assolir aquell fruit desitjat. El *subiecto* no qualifica les persones entre bones i menys bones, és només l’expressió raonable d’unes determinades expectatives. *Subiecto* parla de capacitat proporcionada. En el cas dels Exercicis, una persona que té *subiecto* significa que té unes capacitats humanes i espirituals (do de Déu) que fan suposar i permeten esperar que podrà donar molt de fruit en el Senyor. En funció d’aquesta capacitat qui proposa els Exercicis haurà d’actuar d’una manera o altra,

perquè la persona en concret pugui fer el camí sense dificultats o càrregues desproporcionades a les seves capacitats. I que consti que això no té relació directa amb estudis i carreres. Per a entendre’ns: una persona amb “molts estudis” pot ser que no tingui *subiecto* i una persona sense gaires estudis, en canvi, sí.

Doncs bé, amb les comunitats i els col·lectius, entesos com a possibles subjectes d’un camí de recerca, passa el mateix. Poden tenir més o menys *subiecto*, segons els condicionaments exteriors i les característiques de les persones que conformen el grup. Això es podria exemplificar de moltes maneres. Tots sabem que una comunitat és més que la suma dels membres que la componen: sempre hi ha alguna cosa més que ultrapassa aquest “sumatori”, però és evident que resta condicionada pels seus membres, les seves qualitats i capacitats, la seva edat, la seva formació, les seves ocupacions, les seves tradicions, etc. En conèixer una mica un grup o comunitat hom pot intuir, sense prejutjar, si hi ha més o menys *subiecto* amb vista a un possible procés de recerca en comunitat. A partir del que hi ha, cal pensar com endegar el camí.

2.1.3. *Nivells de recerca: diverses “velocitats”*

En tot cas, el punt de partida és el que és. Cal pressuposar sempre que, si hi ha comunitat eclesial, la que sigui, no és per atzar, sinó perquè hi ha hagut una “convocatòria” del Senyor, i que, per tant, se’n podrà esperar allò que el Senyor n’espera. Una comunitat sempre

podrà fer un pas més endavant, podrà créixer una mica en acolliment de la voluntat de Déu. Cal, doncs, ser radicalment optimistes, en aquest sentit, i fer el possible perquè des de cada realitat sempre es pugui “començar” a fer camí de recerca i creixement.

És clar, però, que si hi ha grups i comunitats amb més *subiecto*, caldrà aprofitar-lo a fons. Suposem: determinats equips apostòlics, equips de govern, grups de superiors, capellans d'un arxiprestat o grup de parròquies, grups d'estudiants (religiosos), consells pastorals, etc.

És per això que podríem parlar de comunitats/grups de diverses velocitats pel que fa a les possibilitats d'entrar en processos formals i explícits de recerca de la voluntat de Déu. Potser hi haurà comunitats que, en determinats casos, delegaran en alguns dels seus membres la gestió d'un procés d'aquest tipus, i la resta participaran en el procés, “només” des de la seva pregària. Pensem en el Concili Vaticà: només uns pocs “cristians” hi van participar directament, com a pares conciliaris, com a teòlegs o consultors, com organitzadors o convidats..., però tots nosaltres hi participàvem des de la nostra pregària.

Aquest és el cas de moltes congregacions religioses: no totes les comunitats tenen el mateix *subiecto* amb vista a endegar processos de recerca més explícits, però ben segur que totes estan cridades a participar-hi des de les seves possibilitats reals. La feina dels “líders” serà molt sovint engrescar, animar, motivar, i “estirar” perquè tothom s'hi senti participant actiu. Ací podríem parlar d'una pedagogia de la participació

en els processos de recerca comunitària, perquè ningú no se'n sentí exclòs, sinó ben al contrari: cadascú, cada comunitat, des de les seves possibilitats. Pensem que els processos de recerca comunitària són tant o més importants que les possibles conclusions o decisions finals. Recordeu allò del “bucle” que abans comentava, entre la recerca i l'esdevenir o el créixer com a comunitat.

2.2. Les condicions

2.2.1. *Uns comentaris previs necessaris* *Voluntat de recerca*

A partir d'ara em referiré no en general al fet de la recerca de la voluntat de Déu inherent al fet cristià personal i comunitari, sinó a processos explícits de recerca que inicien o volen iniciar grups, equips o comunitats eclesials o altres col·lectius.

Ni que sembli obvi, cal dir que entrar en un procés d'aquest tipus suposa per part dels qui s'ho proposen, una voluntat decidida de buscar i trobar la voluntat de Déu a partir d'una determinada situació o circumstància que la comunitat en qüestió entén que s'ha de plantejar, i, en conseqüència, la disposició a posar tots els mitjans a l'abast per tal de poder procedir eficaçment en el camí que es voldria endegar. Per analogia a aquell que vol iniciar un procés d'Exercicis Espirituals, al qual se li demana d'entrar «amb gran coratge i liberalitat» [EE 5], tots aquells que entren en un procés comunitari de recerca també haurien d'estar molt engrescats i molt disposats. Ningú no s'hi hauria de

trobar per obligació o a contracor, perquè això fóra un impediment per al procés.

Causa proporcional

Val a dir que endegar un procés d'aquesta mena comporta una gran inversió de temps, de recursos i d'esforç. Raó per la qual cal ponderar molt, abans de començar, si el motiu s'ho val. No es pot endegar un procés seriós de recerca per qualsevol fotesa. Pensem que la majoria de coses que cal decidir "en cristià" són senzilles per a aquells que tenen bona disposició interior i una intel·ligència i qualitats humanes i espirituals proporcionades a les decisions que han de prendre. Sovint, amb unes quantes consultes, i estones de reflexió i pregària n'hi ha prou per a decidir correctament. Per això «no s'ha de matar mosques a canonades». Però, si hi ha raons proporcionades, val la pena plantejar-se seriosament l'oportunitat d'iniciar un procés explícit de recerca. Per exemple, a l'hora de formular un projecte apostòlic comunitari, o a l'hora d'elaborar un pla estratègic, per a decidir temes greus que afecten el col·lectiu o d'altres persones.

Estabilitat

Per a poder fer tot el procés, cal que els qui integren l'equip, grup o col·lectiu pertinent, es comprometin "eficaçment" a participar-hi, a tots els efectes, i amb tota la dedicació que calgui. Com veurem més avall, la principal activitat, la que agafarà més temps i dedicació, és la pregària personal, més que no pas les reunions. Cal comptar-hi. S'han d'evi-

tar entrades i sortides (de participants) que generarien inestabilitat en el grup i disfuncions internes en el procés.

Disposicions personals

Hem de tornar altre cop a allò del *subjecto*. Les persones que haurien de participar en el procés de recerca, haurien de ser les més adequades, per la seva responsabilitat, pels seus coneixements o experiència, o per les seves qualitats humanes i espirituals. Si és un col·lectiu prou extens, potser no tothom hi haurà de participar de la mateixa manera. Un nucli hauria de fer la tasca principal mentre altres actuarien com a informadors, altres donarien suport logístic i altres acompanyarien des de la pregària.

En tot cas, aquells que participin en un procés d'aquest tipus que comporta dedicació en privat i dedicació en comú, haurien de tenir prou espai a les agendes i consciència de prioritització d'aquest afer que els ocuparà temps, cap i cor, al llarg d'unes setmanes o d'uns mesos.

Això és el que els passa també a aquelles persones que decideixen fer els Exercicis en la vida ordinària: sense deixar les ocupacions habituals, han de reestructurar el temps perquè les activitats pròpies dels EE, les puguin fer amb ordre i concert i sense pressions.

Voler "perdre temps" per a "guanyar temps"

De fet ho acabem de dir: cal estar disposats a perdre temps per a guanyar-ne. El nucli de persones que va donar lloc a

la Companyia de Jesús, quan s'havien de separar amb certa urgència per causa de les missions que se'ls encomanava, i com que tenien alguns temes de gruix per a decidir (obediència, pobresa de les cases) van decidir *d'invertir* més temps en la pregària per trobar-se breument i així poder decidir amb encert. Les presses fan prendre decisions de forma precipitada, i a l'hora d'una recerca eficaç de la voluntat de Déu, cal estar disposats a "perdre" el temps.

2.2.2. *Unes actituds necessàries*

Saber i voler escoltar

Normalment, en les nostres reunions, estem acostumats a parlar molt i estar sempre pendents de veure què diu l'altre per a poder respondre amb agilitat. De vegades, ja ni ens aturem a veure què diu perquè ja "sabem" què volem dir o què hem de dir. Sovint en les nostres reunions discutim els temes buscant les raons més convinents i, de vegades, són els qui tenen més experiència o més eloqüència els qui acaben imposant la seva. És allò del vèncer però no convèncer.

Quan entrem en un procés comunitari de recerca sincera de la voluntat de Déu, té més importància saber escoltar que saber parlar, perquè l'objectiu no és imposar la veritat a ningú, sinó trobar el desig de Déu mateix sobre alguna cosa i, si som comunitat, sabem que ell es manifesta a través, entre altres coses, d'allò que sent i experimenta cada membre de la comunitat. Cal, doncs, que tothom estigui més a punt per a escoltar que per a parlar.

Parlar amb ponderació

Quan algú parli –evidentment tothom haurà de parlar i expressar-se confiadament–, ho haurà de fer amb ponderació i respecte, sense cap mena de complex: ni el de tenir o posseir la veritat, ni el de creure que el que jo digui no té cap interès. Això demana d'anar adquirint una cultura especial, la cultura de l'escolta, poc freqüent en la nostra cultura dominant, i menys, en la cultura política. És cert, però, que un procés de recerca té ben poc a veure amb una tertúlia entre polítics. És una altra cosa.

Fer-se indiferent

Perquè som humans, i perquè estem condicionats per un munt de circumstàncies, ben segur que en iniciar qualsevol procés de recerca tots els participants estan mediatitzats per determinades raons, motius, prejudicis i altres condicionaments. El punt de partida no acostuma a ser neutre ni cal que ho sigui. Sempre va bé que d'entrada se sàpiga que hi ha parers diversos sobre el tema que serà objecte d'anàlisi i estudi "en el Senyor".

El procés, però, haurà d'anar avançant, i avançarà en la mesura que tothom vagi entrant per camins d'indiferència. Créixer en aquesta actitud és el que permetrà d'escoltar i deixar-se afectar pels punts de vista dels altres. Finalment s'arribarà a conclusions, a consens, a decisions en comú, però seran fruit del camí fet per tots cap a la indiferència. Només des de la indiferència agafa sentit la pregària del Senyor: «faci's la vostra voluntat». En definitiva, es tracta d'anar desplaçant el

“centre”: del propi jo cap a la comunitat, cap al Senyor.

Discreció i respecte

Tots els qui participen en un procés de recerca han de sentir-se en un ambient de confiança plena. Tothom ha de saber que la gent sabrà guardar secrets; que ningú no esbandirà portes enfora allò que s’hagi vist o que s’hagi escoltat en les trobades i posades en comú. Tothom hauria de respectar i s’hauria de sentir respectat. No parlem de “secretisme” sinó de respecte profund i de discreció. Cal que es generi en tot moment un ambient de profunda confiança.

Conjunció del cap i del cor

Tot camí de recerca de la voluntat de Déu en comunitat fa treballar el cap i el cor. Les qüestions s’han de clarificar, s’han d’entendre; tothom ha de saber quines conseqüències poden tenir les possibles opcions; si cal la intervenció de pèrits en determinades matèries, caldrà convocar-los; si cal que algú estudiï especialment algun tema, caldrà fer-ho: el cap haurà de fer treballar la intel·ligència per a fer llum. Però tot plegat haurà d’arribar al cor, perquè és al cor on es prenen les decisions, i és el cor qui ho mou tot. Si els afectes no s’han convertit, difícilment les decisions seran efectives. Però si només els afectes són el motor de tot, es poden fer molts disbarats.

Cal, doncs, que hi hagi conjunció del cap i del cor. I això demana temps. Demana “procés”, perquè aquesta conjunció no és una realitat d’entrada sinó la culminació d’un camí. La intel·ligèn-

cia aportarà dades objectives, aspectes positius i aspectes negatius –tota decisió és una barreja dels dos aspectes–, però el cor haurà d’assumir-los tots dos ja al mateix moment de prendre la decisió, i haurà de trobar l’impuls per a endegar la resolució i seguir-la eficaçment.

Conversió (del cor)

En realitat, un procés de recerca sempre esdevé un procés de conversió perquè la dinàmica de l’escolta respectuosa i de voler copsar la veritat que hi ha en les aportacions dels altres, va configurant el cap i el cor d’una altra manera. Les reserves inicials es difuminen, els prejudicis també. La decisió serà la que sigui, però anirà plena de la veritat aportada per tots.

2.2.3. Uns ingredients necessaris

Pregària personal “discernida”

Fins ara només n’hem parlat indirectament o bé donant-ho per descomptat, però ara cal ja parlar-ne obertament: què fa possible aquest tipus de procés? La pregària personal. Res que no passi per ella, no esdevé aportació vàlida per a comunicar als altres. Encara més, tot allò que els altres aporten ha de ser objecte de pregària per part dels qui ho hauran escoltat. El qui acompanya el procés és el qui anirà marcant el ritme i proposant la matèria de reflexió personal que caldrà dur a la pregària. De tal manera que, a les trobades i reunions, només serà objecte de comunicació i posada en comú allò que cadascú haurà experimentat en la pregària a partir del

treball personal realitzat entre trobada i trobada.

Per a poder aportar allò sentit i experimentat, tots els participants en el procés hauran d'examinar i avaluar la pregària per a adonar-se d'allò que els ha dit o els ha manifestat el Senyor. Caldrà adonar-se de tots els sentiments espirituals que s'hagin manifestat: il·luminacions sobre algun aspecte, foscors sobre d'altres, desconcert, esperança, pau, angoixa... Aquests moviments interiors, aquests sentiments interiors, seran els que caldrà comunicar senzillament als germans en la posada en comú.

Per això cal parlar no tan sols de la pregària com a nucli de tot procés de recerca comunitària, sinó d'una pregària "discernida", "examinada" i "avaluada".

Un mètode

Com és el cas dels Exercicis de sant Ignasi, que tant ajuden aquelles persones que volen trobar i fer la voluntat de Déu en/amb la seva vida (que volen decidir), també un procés comunitari de recerca de la voluntat de Déu demana un cert mètode. Ara no podem treballar aquest aspecte, evidentment. Però sí, almenys, deixar-lo enunciat.

El qui acompanya haurà de tenir experiència i coneixements per a fer "d'entrenador" i conduir el camí de la comunitat. És bo, i sembla gairebé necessari que algú que no estigui immers en el procés, per tant, algú "exterior", acompanyi el grup o la comunitat en el camí de recerca.

Calendari/agenda

Gairebé no cal ni comentar-ho perquè és obvi. Cal remenar les agendas i concretar els ritmes de les trobades, els horaris que vagin bé a tothom i siguin reals i possibles perquè tots hi participin.

Coneixement intern (informació + afecció)

N'hem parlat ara mateix, però potser cal fer constar aquest "ítem" com a títol a part. Per a poder decidir segons els plans de Déu, cal arribar a tenir un coneixement clar del tema que està en estudi, però un coneixement que afecti aquella persona (persones) que l'ha plantejat.

Aquest coneixement va més enllà del "saber" sobre alguna cosa. La pregària personal i l'escolta dels altres va introduint a poc a poc en el coneixement intern que cal per a poder decidir segons Déu, o amb la mirada de Déu. Déu s'ha deixat afectar per allò que és nostre (misteri de l'Encarnació). Nosaltres ens hem de deixar afectar, si volem sentir el desig de Déu. És a aquest tipus de coneixement de la realitat i de les persones que ens referim.

Comunicació (des de la pregària)

Ho hem dit també, però cal que consti com a ingredient bàsic. Només és objecte de comunicació allò que s'ha vist i experimentat en la pregària. Ací no hi valen improvisacions d'última hora o reaccions primàries per a "quedar bé" o fer veure que hom ja ha pensat les coses. Cal ser molt honrat, perquè tots els qui escolten han de suposar que allò

que els diu l'altre ha estat sospesat a la pregària i, en aquest sentit, ho reben com a "paraula de Déu".

Per això, si algun dels participants, pel que sigui, no ha pogut fer els "deures" (la pregària) a casa, convé que ho digui en començar la trobada i que s'abstingui de parlar. Sí que haurà d'escoltar per no perdre el fil i poder tornar a pregar a propòsit de tot el que haurà sentit i escoltat dels altres.

2.3. Acompanyar un procés comunitari de recerca

Tot el que hem dit fins ara hauria de servir per a comprendre el paper del qui acompanya un procés de recerca de la voluntat de Déu en comunitat. Veureu que em referiré des del principi als Exercicis de sant Ignasi. No us estranyi: des de la meua experiència d'acompanyar (i ser acompanyat) és des d'on he vist més clar, per analogia, quin és el paper, el rol i la funció (i la necessitat) del qui acompanya una comunitat.

2.3.1. El qui acompanya EE

Funció

Primer comentaré la funció del qui dóna els Exercicis i després ho faré extensiu a qui acompanya una comunitat. Cito directament el text d'Ignasi:

«La persona que dóna a altra manera i ordre per a meditar o contemplar, ha de narrar fidelment la història d'aquella contemplació o meditació, passant només pels punts amb una explicació breu i sumària; perquè a

la persona que contempla li resulta més gustós i de més fruit espiritual prendre el fonament vertader de la història meditant i raonant per si mateixa [...] que no pas si el qui dóna els exercicis explica i amplia molt el sentit de la història.» [EE 2]

«Tot fent els Exercicis espirituals és més convenient i molt millor que, buscant la divina voluntat, el mateix Creador i Senyor es comuniqui a la seva ànima fidel, abraçant-la en el seu amor i lloança, i disposant-la per al camí en què millor podrà servir-lo en endavant.» [EE 15]

Cal que sigui conscient, doncs, que el seu principal servei és possibilitar que Déu mateix entri en contacte amb la persona que sincerament cerca la seva voluntat, no interferint en el procés, sinó ajudant a acollir aquesta presència. És Déu i només ell qui pot obrir els ulls del cor de l'exercitant, i qui pot animar-lo (entusiasmar-lo!) en el seu seguiment. El qui dóna els EE és "només" l'Església que acompanya discretament sense cap mena de protagonisme afegit.

En segon lloc, ser conscient que la seva feina és oferir "manera i ordre": per tant, fer d'entrenador tot proposant mètode per a poder fer camí a bon ritme, sense presses, perquè el Senyor pugui "atrapar" la persona i això permeti al "pelegrí" de trobar per ell mateix la presència del Senyor que invita a fer camí, el seu camí.

Manera de procedir

A banda d'això, les anotacions² deixen ben clar que el paper del qui "dóna els

exercicis” és el propi del mestre espiritual que sap fer-se càrrec de les situacions diverses per les quals passa el qui fa els EE, de manera que, com a bon pedagog, il·lumini l'exercitant, li faci entendre el sentit de tot allò que està experimentant i l'orienti en la manera d'actuar per a fer front a les diverses circumstàncies, sempre cercant només la voluntat de Déu. La temàtica principal de les primeres orientacions del llibre dels EE es mou a l'entorn de les mocions internes de consolació i desolació, les possibles causes i els efectes que produeixen. Les anotacions només fan referència a les “regles” de primera i segona setmana que s'expliquen més endavant en el llibre dels EE.

El mestratge del guia farà que l'exercitant, a partir del que experimenta, arribi a “conèixer” els diversos esperits [EE 8] i per a això, el qui dona els EE haurà d'animar el qui els fa a “examinar” en tot moment per adonar-se del que li està passant [EE 18], a ser sincer i a obrir-se confiadament al qui l'acompanya [EE 7] i a encoratjar-lo a ser fidel en el camí iniciat [EE 6; 12].

Perquè això sigui possible, les anotacions recomanen al qui dona els Exercicis:

– Que estigui molt atent, sobretot a les situacions de desolació del qui fa els EE i l'anima a ser comprensiu i pacient tot encoratjant l'exercitant perquè es prepari a rebre la consolació del Senyor [EE 7].

– Que s'adapti plenament a la persona que fa els Exercicis [EE 18] fins i tot tenint en compte les seves possibilitats reals de dedicació [EE

19]; d'ací neixen el que ara en diem els EE en la vida quotidiana.

– Que no vulgui condicionar l'elecció del qui fa els EE i que eviti que l'interessat es precipiti a l'hora de decidir [EE 14; 15].

– I, sobretot, que li doni a cada moment “només el menjar que pot digerir”: és a dir, que no es precipiti pel que fa al seu mestratge referent a les “regles” de discerniment. Que li expliqui o comenti en els moments adequats allò que necessita saber per a millor “conèixer” el que li està passant i com cal actuar segons els casos, evitant de cremar etapes.

Les anotacions no ho diuen, però sí que es comenta en molts directoris³ i és evident, que el qui dona els EE ha d'haver fet ell primer l'experiència a fons i ha de conèixer el mètode conscient que el mestratge espiritual és un carisma que Déu ofereix a moltes persones per al servei dels altres, que no s'improvisa i que cal treballar i conrear.

Normalment, l'autèntic “mestre espiritual” té consciència de la seva petitesa i sap que no es pot atribuir sense més ni més aquesta capacitat. Entén que és l'Esperit qui es vol valer d'ell per a fer una tasca que el supera. Sap també que si ell, malgrat que indigne, ha rebut algun do en aquest sentit, l'ha de posar al servei dels altres sense voler lluir cap mena de “títol”.

Molt sovint és des de fora que es veuen determinades capacitats en alguns cristians, i és la comunitat qui els encomana que facin aquest servei i

es posin a disposició de qui els ho demani.

2.3.2. *El qui acompanya una comunitat*

Hi ha moltes similituds entre el qui acompanya EE personals i qui acompanya tot un grup. Resumint i aprofitant el que es proposa en les anotacions ara esmentades podríem enunciar alguns aspectes més destacats:

- El guia del procés de recerca és algú que coneix sincerament la seva pobresa, però, des de la seva experiència espiritual i apostòlica, es fa disponible envers la comunitat, confiant només en el Senyor. És, per tant, una persona disponible, que acull amb goig la crida que li fa la comunitat (l'Església) i se sent enviat en missió.
- A ell pertoca de donar manera i ordre en cada moment del procés, i de tal manera que possibiliti donar tot el protagonisme al Senyor i a la comunitat que desitja trobar-lo.
- Haurà d'estar atent en cada moment del procés per a adonar-se de tot el que passi, tant al grup o comunitat, com a les persones concretes, sempre disposat a atendre i escoltar tothom.
- Haurà de ser capaç de fer-se càrrec de tot, i d'encoratjar tothom, sobretot en temps de desolació,⁴ per a poder il·luminar el camí fent que la comunitat “conegui” allò que viu i sent, tot explicant què cal fer en aquestes situacions.

– Haurà d'anar obrint camí de manera proporcionada a les possibilitats de la comunitat, evitant que “s'adormi” [EE 6], sinó procurant que vagi decididament endavant, confiant en l'actuació de l'Esperit.

Funció

Així, doncs, el qui acompanya (en podríem dir “guia”) actua en una comunitat o grup només com a guia (referent extern), no com un membre més. Serà, per tant, l'animador del procés tot donant “manera i ordre”, sempre atent al ritme del grup i atent a cadascun dels seus components. La seva tasca no acaba en la reunió de grup, sinó que abasta també un cert acompanyament dels seus membres per a animar, motivar, estirar i encoratjar els més endarrerits, sempre com a amic en el Senyor. Ha d'oferir, doncs, la seva bona disposició en aquest sentit perquè tots se sentin amb prou llibertat per a demanar el seu ajut quan ho considerin oportú.

Ell haurà de conèixer les grans línies del procés (objectiu i manera de procedir) i haurà de saber explicar a cada moment allò que més convingui i només el que calgui en cada cas perquè tots se sentin compromesos en el procés, sense voler explicar de cop tot el camí, cosa que només dificultaria el procés. Recordem l'Anotació 11: «Al qui pren els exercicis en la primera setmana aprofita que no sàpiga res del que ha de fer en la segona setmana; sinó que treballi de tal manera en la primera per aconseguir la cosa que busca com si en la segona no esperés de trobar-ne cap de bona» [EE 11].

Per això el guia organitza les diverses etapes i marca els ritmes del procés, situant el grup en cadascuna de les etapes de tal manera que tots sàpiguen a cada moment el lloc on són.

El guia haurà d'estar molt atent a tot el que es digui (o no es digui: de vegades el que no s'explicita és molt important), molt atent a tot el que es comparteixi i es manifesti directament o indirecta, per tal de percebre els sentiments interns (mocions de l'Esperit) que es fan presents en la comunitat. D'aquesta manera el guia esdevindrà el mirall que retorna els reflexos al grup per poder fer camí sabent «a on anem i a què» [EE 239].

Convé que el guia vagi prenent notes a les reunions no a tall d'acta, sinó per a resumir sobretot les seves percepcions pel que fa als "esperits" (moviments interns, sentiments espirituals) que es van manifestant al llarg de la trobada i per anar fent mapa del camí que es va fent. Així els membres del grup no hauran de preocupar-se de res més que d'escoltar atentament la veu del Senyor en la dels seus companys i de manifestar allò que ells hauran experimentat en la pregària personal. Aquests resums ajudaran molt com a "punts de pregària" per a tothom amb vista a interioritzar tot allò que s'haurà escoltat i percebut en les trobades de grup o comunitat. No oblidem que tot el procés de discerniment es fa des de l'oració personal, examinada i compartida.

D'altra banda, el guia, també en la seva pregària personal tindrà molt en compte tot allò que haurà reflectit en el seu resum per anar orientant el ritme del procés.

El guiatge en equip

En el cas de comunitats molt nombroses que vulguin endegar un camí de recerca comunitària de la voluntat de Déu pel que fa a la seva actuació apostòlica o amb vista a prendre determinades decisions importants, caldrà que s'articulin en grups de treball menys nombrosos (d'entre sis/deu persones) que permetin una comunicació suficientment fluida. Cada grup hauria de disposar d'un company guia. Aquests guies haurien de formar un petit equip o comunitat de discerniment, que permetés d'articular el procés conjunt de tota la comunitat. Una altra persona, amb més experiència potser, fóra bo que fes de coordinador i líder de l'equip, de manera que tots plegats fossin com el "guia" del procés de tota la comunitat.

En l'equip es compartiria tota la informació del que està passant a tots els grups per tal de percebre clarament el ritme del conjunt i així poder equilibrar les diverses velocitats, tenint en compte que el mateix procés en si mateix ja és un objectiu a assolir, atès que és generador de comunió i obertura a l'acció de l'Esperit. En aquest sentit cal evitar la pressa per decidir i enllestir aviat (recordem l'anotació 14: «El qui dona els exercicis, quan veu que el qui els rep va consolat i amb molt de fervor, ha de prevenir que no faci cap promesa ni vot inconsiderat i precipitat» [EE 14]). De res no serviria el fet d'accelerar el ritme innecessàriament, si tot allò que s'està processant no s'integra i es converteix en vida pròpia per a tothom i segons el voler de Déu. No oblidem que el que ens mou, i mou una comunitat, com dèiem abans, són principalment els

afectes. Cal, doncs, un ritme proporcionat perquè tot allò que en un moment es vagi veient amb el cap, vagi arribant al cor de tota la comunitat.

En l'equip de guies hi ha, doncs, un autèntic transvasament, no tan sols d'informació sinó de la vida i actuació de l'Esperit en l'activitat dels grups i del conjunt de la comunitat. En l'equip es reben moltes dades i d'alguna manera es van homologant. Això permet l'elaboració de síntesis del camí que poden ser retornades als grups que les van integrant en el seu ritme particular.

A tots interessa de saber què està passant en la resta de grups que participen en el camí de recerca, atès que és el mateix Senyor i el seu Esperit qui s'hi està manifestant i actuant.

Des de l'equip de guies es pot promoure i organitzar trobades, dies de recés, celebracions de l'eucaristia i altres signes sacramentals que ajudin tothom a sentir ben viva la dimensió d'església (Cos-de-Crist) que es va teixint tot fent camí, una dimensió que ja es va percebent com a realitat en el mateix procés de recerca.

3. EL DISCERNIMENT DE LES MEDIACIONS I LES SEVES DIFICULTATS

Parlar de mediacions comporta pensar primer en la persona del mitjancer, tot i que en l'acompanyament personal el concepte de mediació no s'esgota en aquesta figura.⁵

1. LES MEDIACIONS

1.1. Mediació i mitjancer

Mediació és un concepte fonamental de la teologia que explica les múltiples connexions existents entre la gràcia divina i la realitat humana, entre la història humana i la història de salvació. L'espiritualitat s'ocupa de la vivència teològica, permet valorar persones, fets i coses a la llum de la seva finalitat verdatgera: la trobada personal entre Déu i l'home.

En l'exhortació als cristians hebreus (He 1,1s) se'ns diu que Jesucrist és "el"

mitjancer de tota l'economia de salvació: únic i definitiu, present i futur, de la salvació. En els Evangelis, sense emprar el mot "mitjancer", se l'anomena messies, salvador, revelador, paraula, camí, veritat, vida; Fill de Déu vingut del Pare, l'únic que el coneix i el pot fer conèixer.

«L'amor humà de Crist envers els homes és la manifestació comunicadora de l'amor de Déu envers els homes: la misericòrdia redemptora de Déu mateix que arriba a nosaltres a través d'un cor humà... En Crist no

solament se'ns ha revelat Déu i el seu amor, sinó que Déu ens ha manifestat el que és un home que es lliura enterament a ell, el Pare invisible.»⁶

Crist mateix, però, ha d'emprar altres mediacions: la Llei, les festes; el tacte, la saliva i el fang, imposició de mans; rentar els peus, el pa, la copa de vi; la paraula, els relats o les paràboles.

Jesús vol retornar a les mediacions el seu sentit bàsic de trobada amb Déu: la pregària senzilla, l'almoïna discreta, la prioritat de la vida enfront del dissabte, de l'ajut a una necessitat més que el dissabte; del cor net més que no pas les mans o els peus nets.

Jesús s'indigna a causa de les perversions del sentit de les mediacions: el Temple reduït a cova de lladres, frases bíbliques reduïdes a penjolls (filactèries), el dissabte entès com un absolut, etc.

1.2. Acció visible de Jesús invisible

Jesús en l'actualitat de la seva passió i glorificació és el mitjancer de la Nova Aliança: no és quelcom acabat sinó present.⁷ La missió que li va confiar el Pare la segueix desenvolupant en l'Esperit i en les mediacions que donen cos a la seva presència absent.

«L'economia de l'encarnació postula, d'ençà de l'ascensió de Jesús, una mediació corporal que la perllongui. El "cos sacramental" del Senyor és l'Església ("sagrament de salvació" tal com reconeix el Vaticà II). Jesús

invisible actua visiblement en el seu cos i pel seu cos que és l'Església.»⁸

Evidentment, la mediació eclesial animada per l'Esperit esdevé més opaca i difícil que la del pur Evangeli. Cap mediació no és evident. Ni tan sols en el cas de Jesús històric: veient-lo i veient els senyals que feia, uns van esdevenir creients i d'altres van decidir de matarlo (cf. Jn 11,45s).

Les mediacions són, però, essencials en el pla salvífic de Déu.

1.3. Naturalesa i funcions de les mediacions

Totes les nostres relacions amb Déu estan enriquides i gravades amb el realisme dens de la naturalesa, de la història, de la psicologia personal. Déu ens ve a trobar mitjançant persones, llibres, esdeveniments o senyals.

Entenem per mediació la capacitat espiritual que posseeixen determinats objectes, actes, persones, de comunicar a l'home l'acció de Déu i de despertar i expressar en l'home acolliment i resposta de comunió. Si són persones, en diem mitjancers; si són objectes o actes, els anomenem mitjans. Si un i altre actuen complint la seva funció, parlem de mediació.

1.4. Elements principals de la mediació

Són aquests:

– Déu que es comunica a l'home pels camins de l'encarnació sensible i de la història.

– L’home capacitat per a acollir Déu i donar-li resposta pels mateixos mitjans.

Les realitats de la creació, de la història, de la psicologia, assumides per Déu per a aquesta relació de gràcia.

La funció mitjancera d’aquestes mateixes realitats que desvetllen la consciència teològica del subjecte.

En tota mediació, al centre, hi ha Déu i l’home en comunió. Tot va orientat a aquesta relació, tot ha de servir a aquesta comunió. Això, però, no vol dir que calgui negar autonomia a la realitat mediatora en si mateixa, sinó, des de la seva afirmació, transcendir-la per arribar al seu sentit més prou.

Ens cal, doncs, distingir la realitat nua i la seva funció relacional. Déu ha volgut fer-se present en tota realitat per creació i per redempció. El seu propòsit és voler fer arribar fins a la consciència i la llibertat de l’home el seu amor i crear diàleg amb ell. Déu ha injectat gràcia en la creació sencera, en els fets de la història, en les persones i en les coses. Endinsant-se en l’abisme de les mediacions, Déu acaba fent de pràcticament tot lloc de gràcia i de diàleg. La realitat, però, per si mateixa, no pot fer la funció mediatora, ni la funció mediatora pot prescindir de la realitat.

1.5. Les mediacions personals

La presència de la persona en les mediacions imposa al subjecte que les utilitza una especial penetració de fe per a arribar a la substància de la comunió. Però imposa a la persona que intervé la greu responsabilitat que les seves intencions i actes corresponguin a la realitat que representa. En altres paraules, el superior o el responsable eclesial a qualsevol nivell, per a esdevenir veu de Déu, ell mateix ha de fer-se “veu de Déu”. Amb saviesa, humilitat, compassió i pregària, haurà de ser molt receptiu a la veu de Déu per a poder-la transmetre.

La persona intervé també com a objecte receptiu de la nostra relació amb Déu. L’amor i el servei al germà acaba en Crist: «Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d’aquests germans meus més petits, a mi m’ho fèieu» (Mt 25). I és que la relació que s’estableix amb una persona en la qual Déu es manifesta i surt a l’encontre, no és la mateixa que podem tenir amb un paisatge. El germà és per si mateix nucli d’una relació personal: allà la persona troba la persona, al mateix temps que en ella i per ella troba Déu. L’altre no és només un “pretext” per a trobar Déu, sinó que és trobada amb Déu.

No hi ha comunicació amb Déu, ni tan sols en el cas dels místics, fora de tota mediació subjectiva i de tota cultura.

2. VIVÈNCIA TEOLOGAL

2.1. Actitud de vida teologal

La comunió personal amb Déu només és possible perquè ell se'ns acosta a nosaltres i vol i desitja una trobada personal, una comunió personal. D'aquesta oferta i resposta creient, en plena gratuïtat, en diem vida teologal. Déu, aleshores, esdevé el Déu viu, el Déu de la Vida. La fe, l'esperança i la caritat són les que provoquen aquesta relació immediata entre Déu i l'home i són, per tant, les que donen vida a les mediacions.

Déu, que inicia aquesta relació,⁹ ofereix i diposita en la persona tot el seu amor, la seva esperança i la seva fe (confiança plena). Les tres virtuts teologals són les que realitzen, en les mediacions i a través d'elles, la comunió directa de Déu amb la persona (i també podríem dir de Déu i la comunitat).

La resposta de la persona té com a inici l'acció de Déu i es manifesta també en la caritat, la fe i l'esperança. La resposta de la persona és obra de Déu mateix en l'Esperit. Diu Joan de la Creu:

«Allí le da su amor, en el mismo la muestra amarle como de él es amada, porque, además de enseñar Dios allí a amar al alma pura y libremente sin intereses como él nos ama, transformándola en su amor; como hemos dicho; en lo cual da su misma fuerza con que pueda amarle.»¹⁰
(C 38,4)

2.2. Immediatesa en les mediacions

En realitat són els mitjans assumits per Déu en la seva revelació els que possibiliten la comunió immediata. Sense aquestes mediacions la comunió perd consistència, tal com s'esdevé també en les relacions personals. Sense les mediacions com ara la paraula, la mirada, el regal, el gest, el record històric, el lloc adequat, no hi ha comunió possible: els mitjans afavoreixen la immediatesa de la trobada personal.

Podríem dir que la vivència teologal està integrada, doncs, per dues actituds complementàries que semblen contradictòries:

- Adhesió a la realitat sensible en el seu propi valor i significat.
- Transcendència (de la realitat sensible) dins la mateixa comunió personal amb Déu.

L'experiència simultània d'aquestes dues forces demana equilibri viu i és indispensable per a poder aprofitar espiritualment (vitalment!) les mediacions.¹¹

2.3. Destriar¹²

Les virtuts teologals, a més de possibilitar i realitzar la comunió directa, com dèiem abans, permeten de fer una tasca subsidiària amb vista a destriar les mediacions: assumeixen la paraula, la persona, l'objecte com a presència de Déu, però no els identifiquen amb Déu ni

equiparen les diverses mediacions entre si. Cal la vivència teologal per a saber destriar (discernir, diuen) i no identificar Déu amb les mediacions, i per a ordenar i valorar la qualitat de presència de Déu en les mediacions.

Quan manca l'esperit teologal, els mitjans produeixen frustració i asfíxia: un món tancat on no trobem res més que nosaltres mateixos i una història inexpressiva, sense sentit i potser abocada a l'absurd.

3. ACOMPANYAR EN L'ELECCIÓ DE MEDIACIONS¹³

3.1. Pedagogia i mistagògia

La pedagogia de la fe caldrà que s'orienti en el sentit de reanimar sempre la vida teologal, que és l'ànima de les mediacions: el sentit de Déu i de la trobada amb ell com a misteri nuclear de la fe; una mistagògia que tingui cura de l'assimilació experiencial del misteri per part de la persona en la síntesi entre actuació i interiorització.

Per això caldrà que l'acompanyament del creient tingui un primer temps de reeducació en la fe, dirigit a reanimar la vivència teologal, que és l'ànima de les mediacions. És una tasca interna: d'interiorització.

La reeducació teologal del creient es realitza, en part, en l'ús mateix de les mediacions adequades com a lloc de trobada amb Déu. En aquest sentit caldrà desenvolupar una educació directa de la vida teologal: el sentit de Déu i de la seva trobada; els continguts del misteri, les formes de presència i de la seva acció en la història, actituds per a detectar aquesta acció de Déu i per a col·laborar-hi.

Per això esmentàvem la “mistagògia”: és a dir, aquella pedagogia iniciàtica, que té cura de l'assimilació experiencial del misteri per part de la persona; acció que tendiria a cultivar aquelles actituds vitals que haurien de permetre al creient d'acollir el *misteri* i, per tant, de deixar-se afectar i transformar pel misteri, per a esdevenir mediació per a l'acció de Déu (el Regnat de Déu) en la nostra història.

Estem parlant d'experiència de Déu, és a dir, de comunió amb Déu, comunió de tota la persona: des del pensament fins als sentiments i la pràctica de la vida (la manera de fer “creient”).

Estem parlant de fer l'experiència del Déu sempre més gran: del Déu transcendent, que, com més el sentim viu en comunió amb nosaltres, més enllà i més inabastable se'ns mostra. Una pedagogia de la fe que expressi clarament que els camins de seguiment són “nit fosca”,¹⁴ com diria Joan de la Creu, i que, per tant, animin el creient a endinsar-se en el repte del misteri de Déu amb nosaltres.

3.2. La pedagogia de l'avaluació

3.2.1. *El pedagog*

En l'Antic Testament, el prototipus d'acompanyant, en podríem dir *pedagog*, és Moisès. Segons se'ns relata en el llibre dels Nombres (6,25-26), el Senyor Déu parla a Moisès i li diu com hauran de beneir el poble Aaron i els seus fills. I els diu que ho facin amb aquestes paraules:

«Que el Senyor et beneeixi i et guardi. Que et faci veure la claror de la seva mirada i s'apiadi de tu. Que fixi damunt teu la seva mirada i et doni la pau.»

Penso que és un resum clar (i un “programa pedagògic”) del desig i la intenció que hauria de moure aquelles persones que acompanyen altres cristians en el camí de seguiment del Senyor i, per tant, en el camí de recerca de les mediacions més adequades. Des d'aquesta clau “pedagògica”, el qui acompanya a poc a poc haurà d'anar ajudant i ensenyant el creient tot fomentant en ell una sèrie d'actituds i creant uns determinats hàbits. El primer potser fóra ajudar-lo a pregar cada dia, de forma senzilla, breu, tot mirant la realitat viscuda: fets, esdeveniments, persones, circumstàncies..., tenint, doncs, la mateixa vida com a argument de la pregària. Podríem dir-ne: la pedagogia de l'avaluació.

3.2.2. *El do de la claror de la mirada*

Poc a poc, el creient haurà d'anar desitjant i rebent el do de la mirada il·luminada per a adquirir la lucidesa interior.

Caldrà desitjar i demanar aquest do («Jesús li preguntà: “Què vols que faci per tu?” El cec respongué: “Mestre, fes que hi vegi.”») Mc 10,51). I això fer-ho insistentment, cada dia. Només des d'aquesta mirada tan especial, que en definitiva vindria a ser la mirada de Déu mateix sobre la nostra realitat, el creient pot arribar a veure el món i la història que es va teixint a cada moment, d'una manera fonda, d'una manera nova i transformada. Només des d'aquesta mirada podrà copsar la radicalitat del misteri que s'hi amaga. Tot plegat esdevé un aprenentatge que es desplega al llarg de la vida.

3.2.3. *Veure el que passa enfora*

En aquests “signes dels temps” (i mediacions) és on Déu mateix es deixa trobar i on es poden copsar (entendre) les seves inquietuds i desigs per a nosaltres. Caldrà, doncs, anar aprenent a mirar d'una altra manera allò que passa al nostre entorn fins que ens afecti. És un passar de ser espectador a ser “afectat”. Tot i que l'únic mestre de pregària és l'Esperit, el qui acompanya és *mediació* del mateix Esperit com a pedagog per a iniciar i acompanyar per camins de pregària i de recerca del desig i la voluntat de Déu. Serà un ajut, en aquest sentit, amb vista a activar la sensibilitat humana i espiritual del qui és acompanyat, perquè res del que afecta la vida i les persones no el deixi indiferent.

3.2.4. *Veure com afecta endins*

La mirada que comença cap enfora, a poc a poc va girant endins d'un mateix, Aleshores, progressivament, hom es va

adonant que els afectes es van capgirant; que hi ha un enrenou interior, un moviment intern que es copsa com a novetat. Així, a poc a poc, es va aprenent una rara morfologia que és la que configura la veu de Déu adreçada a la persona dins del seu cor. A través d'aquests moviments interns, pas a pas es va aprenent a desxifrar el llenguatge de Déu que s'adreça als afectes i també al cap: un llenguatge que mou el cor, que el canvia, i que, al mateix temps, il·lumina el cap. És el que en podríem dir la saviesa del cor.¹⁵ El pedagog haurà d'ajudar a aclarir aquest llenguatge i a fer que s'adoni que és Déu mateix qui es vol comunicar.¹⁶

3.2.5. *Generar hàbits*

Tot això comporta generar l'hàbit de pregar sobre la vida cada dia. No cal que la pregària sigui gaire llarga. Tot just deu o quinze minuts. Hauria de ser una pregària senzilla, que tingués com a argument la mateixa vida: les relacions, les persones, els esdeveniments, allò que sembla vulgar. Caldrà fer lloc dins l'agenda, cosa possible només si hi ha el desig de trobar cada dia un espai de pau. Una pregària que hauria de crear addicció en el creient, perquè l'art de decidir i optar (decisió sobre les mediacions) comporta una tasca constant i amagada de fons, capaç de generar una nova sensibilitat sobre l'entorn i sobre un mateix. Ve a ser com qui vol estar en forma, que reserva cada dia una estona per a fer una mica d'exercici físic. Per a decidir en cristià sobre les mediacions, cal tenir un sisè sentit capaç de copsar amb una nova sensibilitat la crida i la

veu de Déu, que esdevé reclam i invitació al seguiment. Es tracta, en definitiva, d'anar adquirint una mirada nova que és la claror de la mirada de Déu.

3.3. El qui és acompanyat

3.3.1. *La comunicació amb qui acompanya*

El qui acompanya no tan sols és qui ensenya i anima el creient a introduir-se en aquest camí de la "mirada nova", sinó que n'és el confident. El creient, que a poc a poc va sent cada cop més conscient dels reclams del Senyor, li comunica amb confiança els seus sentiments, els moviments interiors que va experimentant. Aleshores el qui acompanya ve a fer el paper de mirall que li retorna la imatge rebuda evitant de transformar-la segons els propis interessos, només procurant d'ajudar a aclarir-la. En tot cas, el seu paper serà el de qui sap escoltar amb molt de respecte, i el d'animador del procés que el cristià, ell tot sol, haurà de fer, a la recerca de la voluntat de Déu pel que fa a l'elecció de les mediacions.

3.3.2. *Rectitud d'intenció*

Aquest hàbit de recerca, senzill, de cada dia en la pregària confiada, ajuda a orientar el cristià cap a Déu i el seu Regnat. Aquell "faci's la vostra voluntat" del pater noster va prenent sentit i va esdevenint la clau que obre la porta de la llibertat.¹⁷ Evidentment, no podríem parlar de llibertat si l'opció per Jesús i la seva causa no fos el punt de partença (i d'arribada). Però això que sembla clar d'entendre és un do (gràcia de Déu) i

una conquesta de cada moment en la vida del creient, perquè les interferències són constants i els “afectes” es capgiren. Precisament, cada possibilitat d’elecció d’una nova mediació, serà un temps favorable per a renovar l’opció primordial del seguiment del Crist, i al mateix temps, una expressió clara d’aquest seguiment. No oblidem el que dèiem en començar, que Crist és “el” mitjancer.

3.3.3. *La conversió del cor*

La pregària avaluació de cada dia, on es descobreix el pas del Senyor per la nostra vida, ajuda a aclarir les intencions i a renovar les actituds creients, i a fer-ho des de l’acceptació de la pobresa radical de cadascú, amb tota la dimensió de pecat que comporten els afectes mal endreçats o mal orientats. Un temps, per tant, de conversió des de la lucidesa de veure què està passant al fons del cor i com sovint es produeixen dia a dia eleccions de males mediacions. Aquest realisme ens ajuda a entendre que el Senyor no ens crida perquè som bons, sinó perquè ens estima i ens vol com a mitjancers per a fer present el seu Regnat ja ara, en el nostre fer la història. La claror de la mirada que només el Senyor ens pot concedir ens fa autocrítics i ens empeny a la conversió, tot fent-nos veure que el Regnat de Déu comença a “casa nostra”, una casa que no sempre està prou neta i endreçada.¹⁸

3.3.4. *La crida del Senyor*

A través d’aquest degoteig diari, a poc a poc, o de sobte, vés a saber!, el Senyor deixa sentir la seva crida al seguiment, sempre en forma d’invitació, tot oferint

noves mediacions (o velles, que caldrà estrenar) com a objecte d’elecció per al cristià. Cal estar preparat i sempre a punt per a no deixar passar el moment favorable, amb oli a les torxes (cf. Mt 25,10).

3.3.5. *La recerca del què i el com: moviments interiors*

En tot procés de recerca, el diàleg creient entre qui fa camí i qui l’acompanya (ep!, que també fa camí i també és acompanyat!) acostuma a ser una mediació molt necessària. Ajuda a objectivar, ajuda a evitar enganys,¹⁹ ajuda a destriar els afectes i sentiments, encoratja en moments de perplexitat o de fosc, engresca en la presa de decisions, reconforta en la pau. En tot cas, aquest diàleg esdevé una petita concreció d’Església que camina en el seguiment del seu Senyor. Normalment, aquests processos esdevenen un temps de clarificació a partir de la revolució dels afectes. Dèiem en una altra ocasió que les decisions, de fet, no es prenen només amb el cap sinó també amb el cor. Que, si tot plegat no arriba als afectes (“convertits”), difícilment una decisió reïx de debò, des d’un punt de vista cristià i humà.

Quan parlem de mediacions, no sempre ens referim a decidir sobre què fer, o a on anar, o a quin lloc de missió, o quin partit prendre sobre una qüestió determinada que se’ns planteja. Sovint, del que es tracta és de sospesar com es desplega la tasca assumida i ser capaç de plantejar-se amb agilitat i llibertat de cor el “com”, amb la radicalitat convenient. En aquest sentit caldrà estar molt

atent als moviments interiors, per a poder copsar el desig del Senyor, que no vol que la història s'aturi en cap de nosaltres. No n'hi ha prou, però, de veure cap a on ens condueix Déu. Cal tenir el coratge i l'encert necessaris per a poder actuar segons ell ens inspira, per això caldrà insistir un cop més en la pregària per a rebre la força i el goig de l'Esperit que ens empenyi a actuar segons la inspiració de Déu.²⁰

3.3.6. *Tot cercant la voluntat de Déu*

Tota decisió cristiana, per tant, tota opció pel que fa a les mediacions, com a resposta a l'oferta (crida/invitació) del Senyor, duu a la pau. Al cap i a la fi, si una decisió és un lloc de trobada amb el Senyor, és amb el Crist Pasqual, que sempre es fa present invocant la pau (la qual cosa no vol dir evitar el conflicte ni la creu). Si ens ho miràvem a l'inrevés, podríem dir que el cristià només experimenta plenament la pau quan les seves opcions esdevenen resposta a la crida del Senyor, sense posar-hi obstacles.

3.3.7. *Decidir en pau. Oferiment i confirmació*

El procés de recerca pot ser accidentat, amb experiències de foscor i moments de llum. El diàleg espiritual amb qui acompanya ajuda a fer el camí. Sense imposicions, amb respecte²¹. Fa que

hom se senti acompanyat, tot i que el camí un l'ha de fer sol, tot sol. A mesura que es van sospesant tant els avantatges i inconvenients sobre les mediacions objecte d'elecció com els sentiments que provoquen en qui cerca trobar la voluntat de Déu, a poc a poc es va fent llum i creix el desig de donar una resposta adequada a l'oferta del Senyor. Ben segur que qui acompanya haurà de suggerir que s'intensifiqui el temps de pregària. A mesura que el procés avança es va experimentant la pau: un bon indicador de l'elecció més correcta. Presa la decisió, caldrà oferir-la al Senyor perquè la confirmi en la pau.²² Això demana un temps prudencial.

3.4. **Per acabar...**

Només hem presentat unes pinzellades sobre el sentit de les mediacions i la conveniència de l'acompanyament en el procés (cristià) de recerca de les mediacions més adequades en seguiment del Senyor. Tot plegat, al meu entendre, és més complex —o més senzill, segons com es miri— del que sembla. El que és clar és que el Senyor parla, es deixa sentir i sempre ofereix el millor (entre les opcions possibles) a aquells que el volen seguir. Si entre tots ens podem ajudar (raó de tot acompanyament personal) a aprendre a optar en "cristià", millor que millor. Què més es pot desitjar, que per això som Església!

1. Una de les patologies més freqüents en la vida de les esglésies de tots els temps, és que alguns diguem-ne “més responsables”, no sempre els més representatius, es constitueixin en col·lectiu titular de la “recerca” fins al punt que arriben a pensar que ells i només ells són els qui han de dir quina és la voluntat de Déu després d’haver-la “discutida” entre ells mateixos. D’ací neixen moltes de les imposicions morals als fidels, dictadures eclesials a tots els nivells, etc. Pensem que les decisions eclesials no discernides o mal discernides només originen divisió i fractura de la comunitat.
2. Les “anotacions” són els primers paràgrafs del llibre dels Exercicis que fan referència bàsicament a qüestions metodològiques.
3. Els “directoris” dels Exercicis són un recull d’apunts que van redactar diversos companys d’Ignasi i jesuïtes dels primers temps de la Companyia, en els quals deixaven constància de com proposaven els Exercicis. Tenen, per tant, un gran valor per la seva relació amb els orígens i per l’aportació experiencial respecte a la manera de donar i enfocar molts dels temes i qüestions que es plantegen en el llibre dels EE.
4. El terme “desolació” el prenem en el sentit que li dóna Ignasi al llibre dels EE: situacions de foscor, de manca de llum, de perplexitat, de sensació de llunyania del Senyor, etc. Aquestes situacions es poden fer presents també en les persones d’un col·lectiu que cerca la voluntat de Déu, o en determinades persones que hi participen.
5. La primera part ve a ser un resum i glossa de l’article «Mediaciones» de F. RUIZ SALVADOR, *Nuevo Diccionario de Espiritualidad*, Madrid, Paulinas, 1991, 2a edició, pàg. 893-902.
6. E. SCHILLEBEECKX, *Cristo sacramento del encuentro con Dios*. Pamplona, Dinor, 1965, pàg. 26-27.
7. «En canvi, al nostre gran sacerdot li correspon d’oficiar un culte més excel·lent, ja que és mitjancer d’una nova aliança molt millor...» (Heb 8,6); «Així doncs, el Crist és mitjancer d’una nova aliança, perquè ha mort en rescat dels pecats comesos sota la primera... un testament sols és efectiu si el testador ha mort...» (Heb 9,15).
8. E. SCHILLEBEECKX, *ibid*, pàg. 75-76.
9. «L’amor consisteix en això: no som nosaltres qui ens hem avançat a estimar Déu; ell ens ha estimat primer» (1Jn 4,10).
10. Comentari a l’estrofa: «*Allí me mostrarías / aquello que mi alma pretendía / y luego me darías / allí, tú, ¡vida mía!, / aquello que me diste el otro día*». Joan de la Creu comenta: «*Esta pretensión del alma es la igualdad de amor con Dios, que siempre ella natural y sobrenaturalmente apetece, porque el amante no puede estar satisfecho si no siente que ama cuanto es amado*» (C 38,3).
11. Joan de la Creu: «*Porque así como es bueno y necesario el medio para el fin, como son las imágenes para acordarnos de Dios y de los santos, así cuando se toma y repara en el medio más que por sólo medio, estorba e impide tanto en su tanto como otra cualquier cosa diferente*» (III S 15,2). I diu Ignasi de Loiola: «L’home és creat per a lloar, fer reverència i servir Déu nostre Senyor, i, mitjançant això, salvar la seva ànima [...] d’on se segueix que l’home n’ha d’usar en la mesura que l’ajuden per al seu fi, i se n’ha d’estar en la mesura que el destorben per a tal fi» [EE 23].
12. Destriar: pervenir a la coneixença d’alguna cosa difícil de penetrar, d’esbrinar (*Diccionario manual de la lengua catalana*, Institut d’Estudis Catalans).
13. És molt interessant de veure com els grans místics ponderen la necessitat de l’acompanyament. Concretament sant Joan de la Creu. Només proposo alguna breu referència: «*El que solo quiere estar, sin arrimo de maestro y guía, será como el árbol que está solo y sin dueño en el campo, que, por más fruta que tenga, los viadores se la cogerán y no llegarán a sazón*» (D5). O també: «*El alma sola, sin*

maestro, que tiene virtud, es como el carbón encendido que está solo; antes se irá enfriando que encendiendo» (D7). Val la pena de llegir què diu Joan de la Creu respecte a la manera de procedir dels mestres en l'esperit a L 3,27-62.

14. «La nit fosca és la fe, millor dit, la vida sencera en fe. En un primer moment, la fe es viu com a simple obscuritat i privació. Més endavant, la fe es presenta com a guia valuosa i mitjà d'unió. Finalment, la fe mateixa és la persona de l'Amat, conté l'objecte de la recerca, subjecte de comunió.» (Federico Ruiz Salvador).
15. Joan de la Creu: «*La sabiduría entra por el amor, silencio y mortificación. Grande sabiduría es saber callar y no mirar dichos ni hechos ni vidas ajenas*» (D113).
16. Val la pena recordar la relació del mestre Elí i el deixeble Samuel: «Elí va comprendre que era el Senyor qui cridava el noi, i digué a Samuel: “Vés, torna-te'n a dormir, i si algú et cridava, digues: Parla, Senyor, que el teu ser vent escolta”» (1Sa 3).
17. Convé recordar que la “paràbola del Bon Pastor” comença amb la paràbola de la porta. El Senyor afirma que ell és la porta, i que aquesta porta és una porta de llibertat: «Jo sóc la porta: els qui entrin per mi se salvaran, podran entrar i sortir lliurement i trobaran pastures» (Jn 10,9).
18. Teresa de Jesús, en parlar de la “quarta” manera de pregària en el procés espiritual de creixement (cf. V 11), aquella pregària quan hom ja va molt entusiasmat en el seguiment del Senyor i decidit de tot cor a fer la seva voluntat, diu: «*Aquí no sólo las telarañas ve de su alma y las faltas grandes, sino un polvito que haya por pequeño que sea, porque el sol está muy claro; y así, por mucho que trabaje un alma en perfeccionarse, si de veras la coge este Sol, toda se ve muy turbia. Es como el agua que está en un vaso, que si no le da el sol, está muy claro; si da en él, se ve que está todo lleno de motas.*» (V 28). I, uns capítols abans, insisteix en la necessitat de no deixar mai la pregària, passi el que passi: «*Mas cuando, como he dicho cayere, mire, mire por amor del Señor no la engañe en que deje la oración como hacía a mí con humildad falsa* [...] *fie de la bondad de Dios, que es mayor que todos los males que podemos hacer, y no se acuerda de nuestra ingratitud cuando nosotros conociéndonos queremos tornar a su amistad [...] antes ayudan a perdonarnos presto, como a gente que ya era de su casa y ha comido, como dicen, de su pan.*» (V 17).
19. Joan de la Creu: «*Entre las muchas astucias de que el demonio usa para engañar a los espirituales, la más ordinaria es engañarlos debajo de especie de bien y no debajo de especie de mal; porque sabe que el mal conocido apenas lo tomarán. Y así siempre te has de recelar de lo que parece bueno, mayormente cuando no interviene obediencia*» (Caut 10). Ignasi de Loiola en les regles per a la Segona setmana d'EE diu: «La quarta. És propi de l'àngel dolent, que es transfigura en àngel de llum, de moment acomodar-se a l'ànima fidel i després sortir-se amb la seva: a saber, proposar pensaments bons i sants, conforme a la tal ànima justa, i després, a poc a poc, procurar sortir-se amb la seva, duent l'ànima als seus enganys amagats i a les seves perverses intencions.» [EE 332].
20. Teresa de Jesús, un cop aclarits els seus dubtes i foscors gràcies a l'acompanyament espiritual, diu: «*Ya aquí me dio el Señor libertad y fuerza para ponerlo por obra*» (V 24,9). Ignasi de Loiola acabava moltes de les seves cartes així: «*Ceso rogando a la su divina majestad nos quiera dar su gracia cumplida para que su santísima voluntad sintamos y aquella enteramente la cumplamos*» (Carta al Duc de Gandia, Roma, 1545).
21. Joan de la Creu: «*Deben pues los maestros espirituales dar libertad a las almas, y están obligados a mostrarles buen rostro cuando ellas quisieren buscar mejoría*» (L 3,61). Teresa de Jesús, que va haver de suportar mestres incompetents fins que en va trobar de competents (cf. V 23-24), diu: «*Quedó mi alma de esta confesión tan blanda que me parecía no hubiera cosa a que no me dispusiera [...] aunque el confesor no me apretaba...y esto me movía más, porque lo llevaba por modo de amar a Dios, y como que dejaba libertad y no apremio, si yo no me lo pusiese por amor*» (V24,1); i parlant d'un altre

“acompanyant” o confessor diu: *«Este padre me comenzó a poner en más perfección. Decíame que para del todo contentar a Dios no había de dejar nada por hacer; también con harta maña y blandura [...] él me dijo que lo encomendase a Dios unos días [...] porque me diese luz de cuál era la mejor.»* (V 24,6).

22. Diu sant Ignasi: «Un cop feta aquesta elecció o deliberació, la persona que l’ha feta ha d’anar amb molta diligència a l’oració davant de Déu nostre Senyor i oferir-li aquesta elecció, per tal que sa divina majestat la vulgui rebre i confirmar, si és el seu major servei i lloança.» [EE 183].